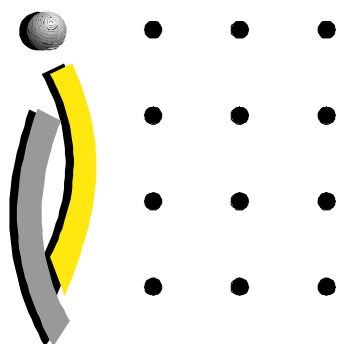

POROČILO O SPREMLJANJU IZVAJANJA IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV POKLICNEGA TEČAJA

Nosilec:

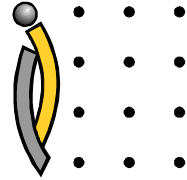
Center RS za poklicno izobraževanje

(nelektorirano)

Ljubljana, februar 2002

NA POTI K POKLICU

Center RS za poklicno izobraževanje Ljubljana
Ob železnici 16, 1000 Ljubljana
tel.: 01/ **5864 200**
faks: 01/ **5422 045**
e-pošta: cpi@cpi.si
<http://www.cpi.si>

POROČILO O SPREMLJANJU IZVAJANJA IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV POKLICNEGA TEČAJA

Ljubljana, februar 2002

Nosilec:

Center RS za poklicno izobraževanje

Avtorica in tehnična urednica:

Andreja Čater

Priprava metodologije:

mag. Marija Tome

Statistična obdelava podatkov:

Andreja Čater

KAZALO

	Str.
1. UVOD	4
2. METODOLOGIJA SPREMLJANJA IN EVALVACIJE	5
3 VIDIKI SPREMLJAVE	5
4 Ugotovitve spremljave	6
4.1 Vpis v programe poklicnega tečaja	6
4.2 Učni uspeh dijakov	7
4.3 Ocena predmetnika	9
4.4 Ocena katalogov znanja	11
5. OSTALE UGOTOVITVE	14
6. SKLEPNE UGOTOVITVE IN PREDLOGI	15
7. VIRI IN LITERATURA	16

POROČILO O SPREMLJANJU IZVAJANJA IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV POKLICNEGA TEČAJA

1. UVOD

Center RS za poklicno izobraževanje (CPI) v okviru svojih rednih dejavnosti opravlja tudi spremljavo novih in prenovljenih izobraževalnih programov.

V poročilu podajamo ugotovitve in predloge sprememb za dva programa poklicnega tečaja: Turistični tehnik ter Ekonomsko-komercialni tehnik.

Programi poklicnega tečaja pomenijo novo izobraževalno pot za pridobitev srednje strokovne izobrazbe, ki jo uvaja šolska zakonodaja iz leta 1996. Izobraževalni programi poklicnega tečaja se pripravljajo na podlagi veljavnih izobraževalnih programov srednjega strokovnega (poklicnega) izobraževanja kot posebna oblika oziroma pot izobraževanja. To izobraževanje je zasnovano kot premostitev med splošnim in strokovnim oz. tehničnim izobraževanjem. Izvira iz načela, da kandidati, ki so uspešno končali najmanj štiri letnike gimnazije, lahko dosežejo poklicno oz. strokovno izobrazbo tudi s krajšo obliko načrtnega izobraževanja, ki traja praviloma eno leto. Osnovni namen poklicnega tečaja je torej v tem, da omogoča absolventom (splošnih, klasičnih, umetniških in strokovnih) gimnazij pridobiti prvi poklic na enaki ravni kot ustrezne srednje poklicne, tehniške in druge strokovne šole (Izhodišča za pripravo programov poklicnega tečaja, 1997).

Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov poklicnega tečaja (v nadaljevanju: Izhodišča) omogočajo tudi, da se pripravi povsem nov program poklicnega tečaja, za katerega ne obstaja 4 - letni strokovni program. Vendar zaenkrat takega programa še ni.

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je do sedaj sprejel šest programov poklicnega tečaja, in sicer: Farmaceutski tehnik, Tekstilni tehnik, Gostinski tehnik, Turistični tehnik, Ekonomsko-komercialni tehnik ter Predšolska vzgoja. V šolskem letu 1999/ 00, za katerega je bila opravljena spremljava in pripravljeno poročilo, sta se izvajala le dva izobraževalna programa: Turistični tehnik ter Ekonomsko-komercialni tehnik.

Poročilo obsega naslednja vsebinsko zaokrožena poglavja:

- ◆ Vpis v programe poklicnega tečaja;
- ◆ Učni uspeh dijakov v letniku in na zaključnem izpitu;
- ◆ Ocena predmetnika kot celote in posameznega predmeta (ocena položaja predmeta v programu, korelacija z drugimi predmeti in praktičnim izobraževanjem v delovnem procesu);
- ◆ Ocena katalogov znanja, kar vključuje tudi oceno ciljev (informativni, formativni, socializacijski);
- ◆ Zahtevnost, obsežnost, težavnost katalogov znanja, uresničitev zahtev katalogov znanja ter predlogi za spremembo vsebin in ciljev;
- ◆ Ostale ugotovitve: uporaba aktivnih metod pouka ter pogoji za pouk (pokritost z učbeniki in drugimi učnimi sredstvi, materialni pogoji).

2. METODOLOGIJA SPREMLJANJA IN EVALVACIJE

Za pridobitev podatkov o izobraževalnih programih smo uporabili:

- ◆ Podatke Ministrstva za šolstvo, znanost in šport o vpisu v program.
- ◆ Izobraževalna programa poklicnega tečaja: Ekonomsko-komercialni tehnik ter Turistični tehnik.
- ◆ Vprašalnik za učitelje strokovno-teoretičnih predmetov ter praktičnega pouka: »Spremljanje izobraževalnega programa in katalogov znanja – poklicni tečaj« (šolsko leto 1999/00).
- ◆ Vprašalnik za ravnatelje: »Spremljanje izobraževalnega programa - poklicni tečaj« (šolsko leto 1999/00).

Vprašalniki so bili oktobra 2000 poslani na vse tri šole, ki so izvajale omenjena izobraževalna programa, vsem učiteljem, ki so poučevali v programu ter ravnateljem šol. Poročilo je bilo posredovano Strokovnemu svetu RS za poklicno in strokovno izobraževanje (v nadaljevanju: Strokovni svet), ki je poročilo obravnaval na 55. seji, 15. februarja 2002.

Vprašalniki so bili sestavljeni tako, da so učitelji izrazili strinjanje s trditvijo na tri-stopenjski lestvici. Druga vrsta vprašanj so bila na nominalni ali ordinalni lestvici, pri čemer so anketiranci izbrali oz. vpisali ustrezen odgovor. Spremljava je zajela tudi kvalitativno analizo, na podlagi mnenj in predlogov o posameznih sestavinah programa ter o katalogih znanja ter predlogov za konkretne spremembe.

Vrnjenih je bilo 19 vprašalnikov učiteljev in ravnateljev (15 za program Ekonomsko – komercialni tehnik, 4 pa za program Turistični tehnik).

Analiza je bila opravljena s pomočjo statističnega programskega paketa SPSS. Pri tem smo oblikovali različne statistične parametre, predvsem frekvenčne porazdelitve in odstotne deleže po posameznih vprašanjih, ki so predstavljeni kot preglednice. Pomembnost razlik med skupinami anketirancev za spremenljivke na nominalni ali ordinalni lestvici smo ugotavljali s pomočjo t. im. hi-kvadrat testa.

V primeru, ko pri odgovorih na določena vprašanja ni razlik med programoma, so ugotovitve podane za oba programa skupaj. Kjer obstajajo razlike, je to tudi navedeno.

3. VIDIKI SPREMLJAVE

V spremljavi so nas zanimala temeljna vprašanja v zvezi z izobraževalnimi programi:

- ◆ Vpis v izobraževalni program.
- ◆ Učni uspeh dijakov v letniku ter na zaključnem izpitu.

- ◆ Ocena vsebine in zgradbe predmetnika:
 - predmetnik kot celota (ustreznost glede na potrebe poklica, obseg strokovnih predmetov in praktičnega pouka, zastopanost sodobnih znanj);
 - obremenjenost dijakov;
 - ocena položaja predmetov v predmetniku;
 - povezanost z drugimi predmeti in praktičnim izobraževanjem;
 - ocena uresničevanja ciljev izobraževanja in razvijanja posebnih lastnosti in vrednot, značilnih za bodoči poklic;
 - razmerje med teorijo in prakso;
 - predlogi za spremembo predmetnika.

- ◆ Ocena katalogov znanja:
 - ustreznost opredeljenosti posameznih vrst ciljev v katalogu znanja;
 - ocena informativnih, formativnih in socializacijskih ciljev v katalogih znanja;
 - težavnost, zahtevnost in obsežnost predmetnih katalogov;
 - uresničevanje zahtev kataloga znanja;
 - predlogi za spremembo vsebin v katalogih znanja.

- ◆ Ostale ugotovitve:
 - uporaba aktivnih metod pri pouku;
 - pogoji za uresničevanje katalogov znanja (učbeniki, materialni pogoji);
 - spodbujanje sodobnih pristopov v izobraževanju;
 - ustreznost programa za nadaljnje izobraževanje;
 - šolski obisk.

4. UGOTOVITVE SPREMLJAVE

4.1 VPIS V PROGRAME POKLICNEGA TEČAJA

Strokovni svet je doslej sprejel šest programov poklicnega tečaja, in sicer: Farmaceutski tehnik, Tekstilni tehnik, Gostinski tehnik, Turistični tehnik, Ekonomsko-komercialni tehnik ter Predšolska vzgoja. Razen zadnjega programa, ki je bil sprejet v letu 1998, so bili vsi programi poklicnega tečaja sprejeti na 1. seji Strokovnega sveta za poklicno in strokovno izobraževanje, v marcu 1996.

Ugotavljamo, da ta oblika izobraževanja v skoraj šest letih ni prav zaživela, saj sta se v šolskem letu 1999/ 00, za katerega je bila opravljena spremljava, izvajala le dva izobraževalna programa: Turistični tehnik ter Ekonomsko-komercialni tehnik. V ta dva programa je konstanten vpis v vsakem šolskem letu, v posameznih letih pa je bil vpis tudi v program Farmaceutski tehnik ter Predšolska vzgoja (2001/ 02).

Program Ekonomsko-komercialni tehnik sta izvajali dve šoli: Srednja ekonomska šola Ljubljana ter Srednja ekonomska šola Maribor. V dva oddelka je bilo vpisanih 61 dijakov. Program Turistični tehnik pa se je izvajal na Srednji šoli za gostinstvo in turizem Ljubljana. Vpisanih je bilo 36 dijakov.

Omejitve vpisa ni bilo na nobeni šoli. V zvezi z vpisom ni bilo nobenih posebnih problemov, razen tega, da nekateri kandidati niso ustrezali vpisnim pogojem in se torej niso mogli vpisati. Ravnatelji so predlagali, da bi bil rok vpisa vsaj nekaj dni za zadnjim dnevom vpisa na visoko šolo oz. univerzo.

Med vpisanimi prevladujejo dekleta (71 %). Struktura vpisanih dijakov po starosti je takšna: 43,3 % vpisanih je starih do 20 let, 49,5 % od 21 do 30 let, preostalih 7,2 % pa 31 ali več let. Starostna struktura kaže, da se večina ne vpiše v poklicni tečaj neposredno po gimnaziji. Pred vpisom v poklicni tečaj so očitno poskušali s študijem in ga opustili ali pa so se kot brezposelni brez poklica pojavili na trgu dela.

4.2 UČNI USPEH DIJAKOV

Učni uspeh v letniku

V spodnji preglednici je prikazan učni uspeh v letniku po popravni izpitih. V programu Ekonomsko-komercialni tehnik so vsi dijaki (če ne štejemo neocenjenih) uspešno zaključili letnik. V programu Turistični tehnik pa so bili 4 od 16 neuspešni. Slika uspeha je bistveno slabša, če računamo delež uspešnih glede na vse vpisane dijake. Tako je bilo v programu Ekonomsko-komercialni tehnik od vseh vpisanih le približno 28 % uspešnih dijakov, v programu Turistični tehnik pa 33 %. Velik delež dijakov je prekinil izobraževanje oz. so se le vpisali, pouka pa niso obiskovali. Razlago za tako stanje vidimo v tem, da se mnogi ne vpišejo zaradi resnične motivacije za pridobitev poklica, pač pa zaradi ugodnosti, ki jih prinaša status dijaka. Tako je lažje razumljivo, da je šolski obisk v programih poklicnega tečaja mnogo slabši kot v drugih vrstah programov. V spremljanih programih se je šolski obisk gibal od 32 % do 62 %.

Preglednica 1: Splošni učni uspeh po popravni izpitih

Program	Odlični		Prav dobri		Dobri		Zadostni		Nezadostni		Skupaj	Skupaj vpisanih
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	št.
Ekonomsko-komercialni tehnik	1	7,7	8	46,2	8	46,2	0	0	0	0	17	61
Turistični tehnik	1	6,2	3	18,8	8	50,0	0	0	4	25	16	36

Učni uspeh na zaključnem izpitu

V poklicni tečaj se vključujejo dijaki po opravljenih štirih letnikih gimnazije, lahko pa tudi z opravljeno maturo. Kandidati, ki so se vključili v poklicni tečaj brez mature, morajo opraviti v sklopu zaključnega izpita oz. poklicne mature tudi izpitne enote splošno-izobraževalnega dela, ki so predvidene z zaključnim izpitom ali poklicno maturo ustrezne srednje šole. Šola priznava kandidatu uspešno opravljen maturitetni predmet kot ustrezno izpitno enoto na zaključnem izpitu oz. poklicni maturi.

V zvezi z uspehom na zaključnem izpitu smo ugotavljali delež uspešnih in neuspešnih ter uspeh po izpitnih enotah. Učni uspeh dijakov je prikazan v spodnji preglednici.

Preglednica 2: Učni uspeh na zaključnem izpitu po jesenskem roku

Program	Delež uspešnih*	Delež uspešnih**	Druga izpitna enota		Tretja izpitna enota	
			Delež uspešnih	Povprečna ocena	Delež uspešnih	Povprečna ocena
Ekonomsko-komercialni tehnik	88,9	24,2	88,9	3,0	100,0	3,56
Turistični tehnik	83,3	27,8	83,3	3,0	83,3	2,67

* Delež dijakov, ki so bili uspešni na zaključnem izpitu (glede na dijake, ki so se prijavili k zaključnemu izpitu)

** Delež dijakov, ki so bili uspešni na zaključnem izpitu (glede na vse vpisane dijake)

Povprečna ocena pri posamezni izpitni enoti se giblje od 2,67 do 3,56. V programu Ekonomsko-komercialni tehnik je bilo nekaj manj kot 90 % prijavljenih kandidatov uspešnih, v programu Turistični tehnik je ta delež nekoliko nižji. Delež uspešnih zelo pade, če ga računamo glede na vse vpisane dijake. Razlogi za tako nizek delež uspešnih so navedeni v predhodnem poglavju. Sicer je bilo več uspešnih kandidatov pri tretji izpitni enoti, ki je v obeh programih strokovno-teoretični predmet. Če primerjamo učni uspeh z drugimi programi za pridobitev srednje strokovne izobrazbe, ugotavljamo, da je uspešnost v programih poklicnega tečaja slabša. V programih srednjega strokovnega in poklicno-tehniškega izobraževanja je bilo od vseh prijavljenih 93,1 % uspešnih dijakov po jesenskem izpitnem roku, v programih poklicnega tečaja pa je ta delež 85,7 %. Prav tako je bilo v programih poklicnega tečaja v primerjavi z ostalimi programi za pridobitev srednje strokovne izobrazbe manj uspešnih pri posameznih izpitnih enotah.

Kot je razvidno iz podatkov, izobraževalni programi poklicnega tečaja niso prav zaživi, na kar kaže stanje vpisa, šolski obisk ter uspeh v letniku in na zaključnem izpitu. Očitno je, da med dijaki ni velikega zanimanja za to pot izobraževanja, hkrati pa je problem velik osip. Kot bomo videli v nadaljevanju, razlog ni v zahtevnosti samih programov, saj se je izkazalo, da izobraževalni programi poklicnega tečaja niso pretežki oz. katalogi znanja niso preobsežni ali prezahtevni. Ravnatelji in učitelji so navajali, da zelo velik del vpisanih dijakov ne hodi k pouku (gl. podatke o šolskem obisku) in niti ne poskušajo opravljati izpitov. Od 36 vpisanih v program Turistični tehnik PT je bilo le 16 dijakov oz. 44,4 ocenjenih, v programu Ekonomsko-komercialni tehnik je bilo takih dijakov 27,8 %. To so podatki, iz katerih lahko sklepamo, da je razlog za slabšo uspešnost vendarle na strani dijakov, ki imajo očitno drugačne motive za vpis, ne pa pridobitev strokovne izobrazbe.

4. 3 OCENA PREDMETNIKA

Ocena predmetnika kot celote

Ocena predmetnika kot celote je zajemala več vidikov: ustreznost predmetnika glede na potrebe poklica, zastopanost sodobnih znanj, obseg strokovnih predmetov ter praktičnega izobraževanja, obremenjenost dijakov, ocena razmerja med teorijo in prakso.

V zvezi s tem je potrebno poudariti, da so predmetniki ter katalogi znanja programov poklicnega tečaja bili pripravljene še na podlagi okvirnih učnih načrtov in katalogov znanj za zaključni izpit za neprenovljene štiri-letne programe. To pomeni, da bo programe poklicnega tečaja potrebno prirediti prenovljenim programom srednjega strokovnega izobraževanja.

V preglednici 3 so prikazana mnenja učiteljev in ravnateljev o predmetniku kot celoti.

Preglednica 3: Ocena predmetnika kot celote

Mnenje o predmetniku kot celoti		Se ne strinjam	Se deloma strinjam	Se strinjam
a)	Predmetnik v globalu ustreza potrebam poklica	0	16,7	83,3
b)	Predmetnik je preveč naravnana na trenutne poklicne potrebe	100,0	0	0
c)	Premalo se upoštevajo razvojni trendi in vizije	52,9	35,3	11,8
d)	V predmetniku je premajhen poudarek znanjem, ki jih terja moderni razvoj (informatika, moderne tehnologije)	38,9	44,4	16,7
e)	Nabor in obseg strokovno-teoretičnih predmetov je ustrezen	11,1	16,7	72,2
f)	Obseg praktičnega pouka je ustrezen	18,8	25,0	56,3
g)	Obseg delovne prakse je ustrezen	12,5	43,8	43,8
h)	Več naj bi bilo znanja o podjetništvu	18,8	43,8	37,5
i)	Več naj bi bilo znanja o ekologiji	23,5	52,9	23,5
j)	Več naj bi bilo znanja iz varovanja zdravja in varnosti pri delu	37,5	37,5	25,0

Evalvatorji se strinjajo s trditvami, da predmetnik ustreza potrebam poklica in menijo, da ni preveč naravnana na trenutne potrebe poklica. 72 % jih meni, da je nabor in obseg strokovno-teoretičnih predmetov ustrezen in približno 56 %, da je obseg praktičnega pouka ustrezen. Mnenja anketiranih ravnateljev in učiteljev so deljena glede vključitve znanj o ekologiji. 38 % anketirancev predlaga več znanja o podjetništvu, bodisi v obliki predmeta ali pa z dodanimi podjetniškimi vsebinami v drugih predmetih. Učitelji programa Ekonomsko-komercialni tehnik pogrešajo tudi vsebine prava.

Enotno mnenje učiteljev in ravnateljev je bilo, da dijaki niso preobremenjeni.

Približno 78 % anketirancev meni, da je razmerje med teorijo in prakso ugodno. Večina tistih, ki menijo, da to razmerje ni ugodno, bi povečali delež praktičnega pouka v šoli ter praktičnega izobraževanja v delovnem procesu. Na račun tega bi imeli manj strokovnih predmetov.

Ocena posameznega predmeta

Učitelji so poleg globalne ocene predmetnika ocenili tudi posamezni predmet.

Zastopanost predmeta v predmetniku glede na poklic, za katerega program izobražuje, skoraj vsi anketiranci ocenjujejo ustrezno. Izjema sta predmeta ekonomija, za katerega učitelji ocenjujejo, da je preobširen, medtem ko bi moral biti predmet turizem po mnenju nekaterih obširneje zastopan. Večina učiteljev (87,5 %) ocenjuje, da je razmerje med zahtevnostjo ciljev in obsežnostjo vsebin v primerjavi s številom ur za predmet ustrezno.

Korelacije med predmeti

Učitelji so navajali, kako se njihov predmet povezuje z drugimi strokovno-teoretičnimi predmeti, praktičnim poukom v šoli in praktičnim izobraževanjem v delovnem procesu.

Povezave med predmeti so razvidne iz spodnje preglednice.

Preglednica 4: Korelacije med predmeti (Ekonomsko - komercialni tehnik)

Predmet	Povezave
Ekonomija	Gospodarsko poslovanje
Gospodarsko poslovanje	Ekonomija, Računovodstvo in uporaba računalnika v računovodstvu
Poslovna matematika in statistika	Ekonomija, Gospodarsko poslovanje
Poslovno sporazumevanje v angleškem jeziku	Gospodarsko poslovanje, Praktični pouk
Praktični pouk	Gospodarsko poslovanje, Poslovno sporazumevanje v nemškem ali angleškem jeziku
Računovodstvo in uporaba računalnika v računovodstvu	Ekonomija, Gospodarsko poslovanje

Nekaj manj kot polovica (45,5 %) učiteljev pravi, da s praktičnim poukom ni zadovoljive povezave, medtem ko druga polovica meni, da je povezava ustrezna. Slabše ocenjujejo povezavo strokovne teorije s praktičnim izobraževanjem v delovnem procesu, saj večina pravi, da ni ustrezne povezave.

Preglednica 5: Korelacije med predmeti (Turistični tehnik)

Predmet	Povezave
Italijanščina - tuji jezik III.	Gastrokultura, Poslovno sporazumevanje v tujem jeziku
Turizem	Gostinsko poslovanje

Za program Turistični tehnik učitelji pravijo, da niti s praktičnim poukom niti praktičnim izobraževanjem pri delodajalcu ni zadovoljive povezave.

Iz pregleda korelacij med predmeti ugotavljamo relativno dobro vsebinsko in časovno usklajenost med strokovno-teoretičnimi predmeti. Na drugi strani pa ugotavljamo, da ni zadovoljive povezave med strokovnimi predmeti in praktičnim izobraževanjem v delovnem procesu.

4. 4 OCENA KATALOGOV ZNANJA

Ocena ciljev predmeta

Katalogi znanja so pretežno učno-ciljno zasnovani oz. gre za prepletenost učno-ciljnega in učno-vsebinskega načrtovanja. V katalogih so vsebovani informativni, formativni in socializacijski cilji. Učitelji so najprej ocenili oblikovanost teh vrst ciljev, nato pa podali oceno za posamezno vrsto ciljev po različnih vidikih. Spodnja preglednica prikazuje, kako pouk posameznih predmetov prispeva k splošnim ciljem izobraževanja.

Preglednica 6: Uresničevanje globalnih ciljev izobraževanja

GLOBALNI CILJI IZOBRAŽEVANJA		Malo	Nekoliko	Veliko
a)	Splošni osebni razvoj dijaka	6,7	46,7	46,7
b)	Priprava na neposredno delo in razvijanje delovne rutine	13,3	26,7	60,0
c)	Zagotavlja predvsem teoretično znanje, pomembno za uspešno poklicno delo	21,4	42,9	35,7
d)	Osvajanje metod in postopkov za reševanje konkretnih delovnih problemov	7,1	35,7	57,1
e)	Razvijanje sposobnosti za samostojno odločanje v procesu dela ter za kontrolo in ocenjevanje storitve/izdelka	33,3	53,3	13,3
f)	Razvijanje sposobnosti za organizacijo dela, samozaposlovanje, podjetništvo	33,3	53,3	13,3
g)	Razvija sposobnosti iskanja novega znanja	0	46,7	53,3
h)	Osvešča dijaka o zagotavljanju varnega in zdravega dela	60,0	40,0	0
j)	Nudi dijaku predvsem znanje za nadaljnje izobraževanje in izpopolnjevanje	0	33,3	66,7
k)	Razvija dijaku komunikacijske sposobnosti	20,0	26,7	53,3
l)	Usposablja za sodelovanje, teamsko delo	20,0	26,7	53,3

Učitelji ocenjujejo, da njihov predmet največ pripomore k uresničevanju sledečih ciljev: dajanje znanja za nadaljnje izobraževanje, razvijanje sposobnosti iskanja novega znanja ter prispevanje k osvajanju metod in postopkov za reševanje konkretnih delovnih problemov. Učitelji pravijo, da njihov predmet najmanj prispeva k ciljem in vsebinam, kot so: osveščanje o zagotavljanju varnega in zdravega dela, razvijanje sposobnosti za organizacijo dela, samozaposlovanje, podjetništvo. Če ugotovitve posplošimo, potem bi rekli, da učitelji v šoli laže pripomorejo k uresničevanju splošnih kakor pa poklicnih ciljev. Na vseh ravneh izobraževanja so cilji za organizacijo dela in samozaposlovanje bili najnižje ocenjeni.

Ocena posamezne vrste ciljev

V nadaljevanju so v preglednicah 7, 8 in 9 podane ocene informativnih, formativnih in socializacijskih ciljev.

Preglednica 7: Ocena informativnih ciljev

INFORMATIVNI CILJ		Se ne strinjam	Delno se strinjam	Se strinjam
a)	Znanje je sodobno in aktualno	0	53,3	46,7
b)	Večina znanj odlikuje visok transfer za razvoj v poklicu	6,7	53,3	40,0
c)	Enakovredno so zastopani informativni cilji (osvajanje znanja) ter formativni (razvoj sposobnosti)	20,0	33,3	46,7
d)	Prešibko so zastopana znanja za trenutni razvoj tehnologije	57,1	21,4	21,4
e)	Prešibko so zastopana znanja, ki jih narekuje dolgoročen razvoj tehnologije	53,3	30,8	15,4
f)	Cilji silijo predvsem k pasivnemu sprejemanju znanja, premalo spodbujajo aktivnost dijakov	53,3	40,0	6,7
g)	Dovolj je vsebin in ciljev, usmerjenih v čustveni razvoj	40,0	40,0	20,0
h)	Enakovredno so zastopani intelektualni cilji ter cilji socializacije (razvoj odnosov do soljudi, družbe, solidarnosti, socialna pomoč)	20,0	46,7	33,3
i)	Dovolj je možnosti za razvijanje poklicnih interesov	0	26,7	73,3
j)	Dovolj je napotil, kako prilagoditi učno snov potrebam poklica	6,7	40,0	53,3

Med informativnimi cilji so najbolj ocenjeni cilji, ki se navezujejo na poklicno področje (tč. b, i, j) ter sodobnost in aktualnost znanja, nekoliko nižje pa zastopanje različnih vrst ciljev (tč. g, h).

Znanja za trenutni in dolgoročni tehnološki razvoj, ki jih učitelji vseh predmetov pogrešajo, so: delo z računalnikom, uporaba sodobne informacijske in komunikacijske tehnologije, uporaba interneta in sodobne programske in strojne opreme, kratka delo z računalnikom.

Preglednica 8: Ocena formativnih ciljev

FORMATIVNI CILJI	Skoraj nikoli	Včasih	Pogosto
a) Kvalitetno poznavanje predpisane snovi	0	33,3	66,7
b) Reševanje problemov	0	13,3	86,7
c) Poznavanje vzrokov	0	40,0	60,0
d) Samostojnost pri iskanju novih rešitev	0	40,0	60,0
e) Uporaba informacijske tehnologije	28,6	35,7	35,7
f) Uporaba znanja na novih primerih	0	40,0	60,0
g) Samostojnost v premisleku in odločanju	0	46,7	53,3

Med formativnimi cilji je najpogosteje uresničevan cilj reševanje problemov, kar je razveseljiva ugotovitev. Sledi cilji samostojnost v premisleku in odločanju, na zadnjem mestu pa je uporaba informacijske tehnologije. Odgovori učiteljev kažejo, da želijo več znanja za uporabo informacijske tehnologije pri pouku. Po našem mnenju so razlogi za zaostanek znanja povezani s hitrim razvojem informacijske tehnologije, ki mu šole težko sledijo z opremljanjem in usposabljanjem za uporabo.

Preglednica 9: Ocena socializacijskih ciljev

SOCIALIZACIJSKI CILJI		Skoraj nikoli	Včasih	Pogosto
a)	Splošen razvoj osebnosti	0	33,3	66,7
b)	Osebna kultura in poštenost	0	20,0	80,0
c)	Osebna varnost	20,0	53,3	26,7
č)	Sposobnost razumevanja drugega	0	46,7	53,3
d)	Varovanje okolja	26,7	53,3	20,0
e)	Varnost sodelavcev	40,0	33,3	26,7
f)	Sposobnost sodelovanja	0	20,0	80,0
g)	Komuniciranje s poslovnimi partnerji	6,7	33,3	60,0
h)	Komuniciranje s strankami	6,7	46,7	46,7
i)	Odgovornost do kvalitete dela	6,7	26,7	66,7
j)	Odnos do nadrejenih in podrejenih v delu	26,7	33,3	40,0
k)	Solidarnost s cilji podjetja	13,3	53,3	33,3

Socializacijski cilji so trojne vrste: eni se nanašajo na delovanje v širši družbi, drugi za človekov osebni razvoj, tretji pa so pomembnejši za delovanje na poklicnem področju. Ugotavljamo, da so učitelji višje ocenili splošne cilje, ki prispevajo k splošnemu razvoju osebnosti ter na delovanje v družbi. To je deloma razumljivo, ker v okviru izobraževalnega procesa učitelji lažje razvijajo splošne socializacijske cilje, medtem ko je razvijanje ciljev poklicne socializacije v domeni delovnega procesa.

Sicer so najboljšo oceno dobili sposobnost sodelovanja in osebna kultura in poštenost, najnižje so ocenjeni cilji: osebna varnost in varnost sodelavcev ter varovanje okolja.

Ocena težavnosti, zahtevnosti in obsežnosti katalogov znanja

Učitelji so nazadnje podali še oceno katalogov znanja z vidika njihove težavnosti, obsežnosti ter zahtevnosti. Ocene so prikazane v preglednici 10.

Preglednica 10: Ocena težavnosti katalogov znanja

Ocena težavnosti katalogov znanja		Se ne strinjam	Deloma se strinjam	Strinjam se
a)	Predmetni katalog so preveč podrobni in cilje preveč natančno predpisujejo	57,1	35,7	7,1
b)	Katalog je preobsežen glede na zahtevnost poklica, ki ga bodo opravljali dijaki	100,0	0	0
c)	Snov je preobsežna, cilji prezahtevni glede na število ur	78,6	14,3	7,1
d)	Snov in cilji so pretežki za učence, ki se vpisujejo v tovrstne šole/programme	92,9	0	7,1
e)	Še vedno je preveč balasta	78,6	7,1	14,3
f)	Premalo je časa za ponavljanje in utrjevanje	71,4	14,3	14,3
g)	Mnoge teme/cilji so realizirani le formalno, dijaki jih dosežejo le trenutno ali jih sploh ne	57,1	35,7	7,1
h)	Katalog je dober, večina dijakov vsebine osvoji /doseže cilje in znanje tudi trajno ohrani	14,3	21,4	64,3

Pri oceni težavnosti izpitnih katalogov ugotavljamo, da le-ti niso pretežki, preobsežni glede na zahtevnost bodočega poklica ali glede na število ur niti prepodrobni. Prav tako je mnenje večine, da ni v njih ni odvečnih vsebin. S tem so povezana tudi ugotovitve, da je kar 2/3 učiteljev uresničilo vse zahteve kataloga znanja. Ta delež je dosti višji kot v drugih vrstah izobraževalnih programov. Učitelji menijo, da je pri dijakih doseženo trdno znanje.

Kljub dobrim ocenam so se pojavili naslednji predlogi za sprememb v katalogih znanja:

Ekonomsko-komercialni tehnik: nekatere vsebine se podvajajo (predmet Računovodstvo in Gospodarsko poslovanje, Računovodstvo ter Poslovna matematika s statistiko); predmet Ekonomija: slabša povezanost med znanji in intelektualno spoznavnimi, tj. informativnimi ter formativnimi cilji. Del teoretičnih poglavij v strokovnih predmetih je potrebno nadomestiti s cilji in vsebinami komunikologije, poslovnega komuniciranja, retorike, sodobne oblike poslovanja, podjetništva itd. Pri praktičnem pouku pri delu z računalnikom vključiti delo s preglednicami in morda vključiti oz. spoznati še kak drug računalniški program.

5. OSTALE UGOTOVITVE

Aktivne metode dela

Precejšen del učiteljev se poslužuje aktivnih metod dela, zlasti pri praktičnem pouku, kjer pouk večinoma temelji na vajah, ki se navezujejo na primere iz prakse. Delno pridejo dijaki do rezultatov tudi z lastnim izkustvom. Sicer pa učitelji kot aktivno metodo pouk navajajo še

pogovor z dijaki, pa tudi delo v skupinah ter seminarske naloge. Želijo si več projektne pristopa pri pouku, delo po principu *learning by doing*, uvedba učne firme, po mnenju anketirancev eno izmed najbolj optimalnih oblik izobraževanja in usposabljanja v svetovnem merilu. Nujno je tudi več delati z računalnikom.

Sicer pa je mnenje ravnateljev, da program sicer omogoča spodbujanje sodobnih pristopov v izobraževanju.

Pokritost z učbeniki

Učitelji za pouk uporabljajo učbenike, ki so sicer namenjeni ustreznim 4-letnim programom srednjih strokovnih šol. Nekateri so sami oz. skupaj z drugimi učitelji za pouk pripravili interna gradiva (npr. delovne zvezke, skripte) ali pa kombinirajo različne učbenike. Nekateri obstoječi učbeniki so po mnenju učiteljev preobsežni, pa tudi zastareli. Učitelji opažajo, da dijaki namesto učbenikov raje uporabljajo lastne zapiske.

Materialni pogoji

Glavni problem, s katerim se učitelji srečujejo, je hitro zastarela računalniška oprema, saj je skorajda nemogoče slediti zelo hitremu razvoju informacijsko-komunikacijske tehnologije. Med drugim si želijo tudi več avdiovizualnih pripomočkov. Nekateri so opozorili na prostorsko stisko, ki jo rešujejo tako, da prostore najamejo (Srednja ekonomska šola Maribor).

6. SKLEPNE UGOTOVITVE IN PREDLOGI

Na podlagi ugotovitev spremljave ter evalvacije smo oblikovali naslednje zaključke:

- Majhno zanimanje kandidatov za programe poklicnega tečaja, saj je bil vpis samo v dva programa na treh šolah oz. v tri oddelke. Poleg tega pa velik delež vpisanih dijakov ne obiskuje pouka in imajo zgolj formalno statusa dijaka. Menimo, da je potrebno več storiti za promocijo poklicnih tečajev.
- Predmetnik kot celota je v obeh programih ocenjen ustrezno, vendar je programa treba čimprej uskladiti s prenovljenim programom. Približno 40 % anketiranih se zavzema za več znanja o podjetništvu (velja za program Ekonomsko-komercialni tehnik). Večina predmetov je v predmetniku ustrezno zastopana, tako glede na zastopanost predmeta v predmetniku glede na zahteve poklica kot tudi glede števila ur za predmet glede na obsežnost in zahtevnost ciljev in vsebin v katalogih znanja.
- Povezava med strokovno-teoretičnimi predmetni je relativno dobra, ni pa še ustrezne korelacije s praktičnim poukom ter praktičnim izobraževanjem v delovnem procesu. Povezavo med predmeti in praktičnim izobraževanjem je potrebno vzpostaviti tako na formalni ravni (katalogi znanja) kot na didaktični ravni, pri sami izpeljavi pouka.
- Kljub ugotovitvi, da cilji in vsebine v katalogih niso preobsežni ali prezahtevni, so potrebni nekateri popravki, ki so v poročilu navedeni. Učitelji poudarjajo nujnost uvedbe učne firme.
- Ugotavljamo, da šola bolj pripomore k uresničevanju splošnih ciljev izobraževanja. Uresničevanje »poklicnih« ciljev je manj pogosto. Na zadnjem mestu je cilj, ki se nanaša na ozaveščanje dijakov o zagotavljanju varnega in zdravega dela. Pri uresničevanju

informativnih, formativnih in socializacijskih ciljev je potrebno večjo pozornost posvetiti naslednjim: uporaba informacijske tehnologije ter ciljem, ki se nanašajo na varnost (varstvo okolja, osebna varnost ter varnost sodelavcev).

- Mnenje ravnateljev je, da je program tako zasnovan, da omogoča tudi nadaljnje izobraževanje.

7. VIRI IN LITERATURA

Izobraževalna programa poklicnega tečaja: Ekonomsko-komercialni tehnik ter Turistični tehnik.

Ministrstvo za šolstvo in šport. Podatki o vpisu v srednješolske izobraževalne programe v šolskem letu 1999/ 00.

Strokovni svet za poklicno in strokovno izobraževanje Republike Slovenije & Področna kurikularna komisija za poklicno in strokovno izobraževanje: Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov poklicnega tečaja. Ljubljana, december 1997.

Državni izpitni center: Statistika uspeha zaključnih izpitov v šolskem letu 1999/2000.